

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Завітневич Р. Ю.

*аспірант відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Майже 30-річне прагнення України приєднатись до європейських інституцій наразі набуло ознак не тільки стратегічної аксіоми, а й геополітичної необхідності.

Революція гідності 2013-2014 років відіграла визначальну роль у підписанні Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (далі – ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) у вересні 2014 року.

Зміни, внесені до Конституції України у 2019 році, закріпили цивілізаційний вибір та незворотний стратегічний курс нашої держави до європейської спільноти.

Історичне рішення ухвалене Європейською радою 23 червня 2022 року про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС відкрило перед нашою державою широке вікно можливостей, водночас покладаючи на владу додаткові зобов'язання щодо адаптації національного законодавства України до законодавства ЄС, проведення ряду реальних глобальних реформ у різних сферах, включно з правоохоронним сектором.

Положеннями статті 14 Розділу III «Юстиція, свобода та безпека» Угоди про асоціацію визначено багато напрямів та завдань євроінтеграції [1]. В рамках Угоди про асоціацію та покладених на Україну міжнародно-правових зобов'язань, розроблено проект Закону України «Про пенітенціарну систему» (реєстр. № 5293 від 22.03.2021 р.) [2]. В цілому проект Закону отримав позитивний висновок від Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до ЄС, хоча потребує певного доопрацювання.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року № 1153-р схвалено Стратегію реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року (далі – Стратегія) та затверджено операційний план її реалізації протягом 2022–2024 років [3].

Першочерговими пріоритетними напрямками Стратегії визначено наступні: 1) забезпечення засуджених та осіб узятих під варту належними умовами тримання; 2) створення дієвого механізму запобігання та протидії катуванням, жорстокому, що принижує людську гідність поводженню чи покаранню; 3) забезпечення належного рівня медичного обслуговування в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах; 4) пріоритетність у застосуванні покарань та запобіжних заходів без ізоляції від суспільства; 5) удосконалення інструментів і методів виправлення й ресоціалізації засуджених; 6) забезпечення належного рівня безпеки в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах; 7) створення ефективної моделі підготовки персоналу органів і установ кримінально-виконавчої системи; 8) подальша цифровізація пенітенціарної системи.

Історичний аналіз становлення і розвитку пенітенціарної системи нашої держави, засвідчує наслідування сучасною Україною радянської моделі поводження із в'язнями побудовану на авторитарності й тоталітаризмі. Повага до людської гідності являється однією з ключових цінностей ЄС. Європейські пенітенціарні правила в оновленій редакції від 01 липня 2020 року (далі – ЄПП) наголошують на необхідності забезпечення належних умов утримання ув'язнених, не порушуючи при цьому людської гідності [4].

Частина I ЄПП визначає основоположні принципи для побудови цивілізованої пенітенціарної системи: 1) дотримання прав людини для всіх осіб позбавлених волі; 2) збереження усіх прав особи, окрім позбавлених за рішенням суду; 3) накладені на осіб до позбавлення волі обмеження, повинні бути мінімально необхідними та відповідати тій обгрунтованій меті, з якої вони накладалися; 4) нестача ресурсів не може бути виправданням для утримання ув'язнених в умовах, які порушують права людини; 5) перебування осіб у місцях позбавлення волі має бути максимально наближеним до позитивних аспектів життя у суспільстві; 6) утримання осіб позбавлених волі під вартою має відбуватись в умовах сприяння їх поверненню до суспільства; 7) необхідність залучення зовнішніх соціальних служб та громадськості для вирішення питань в'язничного життя; 8) забезпечення належної професійної підготовки та набору персоналу пенітенціарних установ для надання їм можливості підтримувати високі стандарти у поводженні з ув'язненими; 9) проведення регулярної інспекції всіх пенітенціарних установ державними органами.

В умовах євроінтеграції, пенітенціарна система України потребує глибокого переосмислення та пошуку нових векторів її розвитку.

Вивчення та аналіз сучасних теоретичних розробок вітчизняних і зарубіжних вчених сприятиме формулюванню конкретних пропозицій

для подальшого вдосконаленню кримінально-виконавчого законодавства України.

Проведення порівняльно-правового дослідження у сфері функціонування пенітенціарних систем країн ЄС та України може значно прискорити та виявити найбільш ефективні шляхи для розбудови цивілізованої пенітенціарної системи нашої держави.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27.06.2014 / Міністерство юстиції України. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75, том 1. стор. 83. ст. 2125.

2. Проект Закону «Про пенітенціарну систему» (реєстр. № 5293 від 22.03.2021 р.). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/628053> (дата звернення: 09.10.2023)

3. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1153-р / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 271.

4. Recommendation Rec(2006)2-rev of the Committee of Ministers to member States on the European Prison Rules (Adopted by the Committee of Ministers on 11 January 2006, at the 952nd meeting of the Ministers' Deputies and revised and amended by the Committee of Ministers on 1 July 2020 at the 1380th meeting of the Ministers' Deputies). URL: <https://rm.coe.int/09000016809ee581> (дата звернення: 07.10.2023)